

8. Pohrebnaia Ya. V. Aktualnye problemy sovremennoi myfopoëtyky: ucheb. posobyе / Ya. V. Pohrebnaia. – Moskva: Flynta, 2011. – 177 s.
9. Stoian S. P. Mifolohichna tradytsiia v literaturnii tvorchosti KhKh stolittia: dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 09.00.08 «Filosofiiia nauky» / S. P. Stoian. – K., 2002. – 170 s.
10. Sheburenkova T. V. Poetyka natsionalnoho mifu v romanii tvorchosti Pola Oстера: dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.01.04 «Literatura zarubizhnykh krain» / T. V. Sheburenkova. – Mykolaiv, 2015. – 234 s.
11. Эlyot T. S. «Ulyss», poriadok y myf [Электронный ресурс] / T. S. Эlyot. – Rezhym dostupu: <http://www.morebo.ru>
12. Schlesinger A. The Cycles of American History / Arthur Schlesinger. – New York: Houghton Mifflin Co., 1987. – xix, 498 p.

ANNA KOLISNYCHENKO

Kyiv

MYTH IN THE LITERATURE OF THE AMERICAN MODERNISM

The article considers national myth's peculiarities in the era of modernism, mentions the most significant neomyth samples in American literature.

Key words: modernism, myth, neomyth, puritan mythlogy, frontier mythlogie, American Dream.

АННА КОЛИСНИЧЕНКО

г. Киев

МИФ В ЛИТЕРАТУРЕ АМЕРИКАНСКОГО МОДЕРНИЗМА

В статье проанализирована национальная специфика мифа в эпоху модернизма, проиллюстрированы знаковые для американской литературы образцы неомифа.

Ключевые слова: модернизм, миф, неомиф, пуританская мифология, мифология фронта, американская мечта.

Стаття надійшла до редколегії 14.04.2018

УДК 821.161.2–311.1.09

МАРІЯ ЛАВРУСЕНКО

м. Кропивницький

mlavrusenko@ukr.net

ПРОБЛЕМА РОДИННОГО ЩАСТЯ У ПОВІСТІ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА «СОНЕЧКО МОЄ, ЧОРНЕ І ВОЛОХАТЕ»

Стаття присвячена аналізу особливостей художнього змалювання проблеми родинних стосунків у повісті Володимира Даниленка «Сонечко моє, чорне і волохате». Акцентовано на авторському баченні психологічних чинників, що провокують кризу стосунків між чоловіком-митцем і жінкою-інтелектуалкою, на письменницькому висновкові щодо впливу подружніх взаємин на формування комплексів у дитини. Зауважено, що гармонії у сімейному житті герої досягають, переживши ревності, відчуження, відчувши самотність, приниження. Підкреслено, що оповідачем у повісті є підліток, котрий бере на себе роль миротворця і сприяє залагодженню конфлікту між батьками.

Ключові слова: Володимир Даниленко, повість, оповідач, проблема родинного щастя, психологія стосунків.

Сучасна українська проза тематично різновекторна. Окремий її змістовий пласт присвячено родині, зокрема стосункам подружжя, між батьками і дітьми. Ця тема не нова в українській літературі, оскільки її мистецьке втілення маємо в усі часи розвитку національного красного письменства.

Оригінальний ракурс зору на психологію сімейних стосунків пропонує у своїй прозі В. Даниленко – відомий у літературі як автор збірки оповідань «Сон із дзьоба стрижа», повістей «Місто Тіровиван», «Усипальниця тарганів», «Дзеньки-бреньки», «Сповідь джури Самойловича», романів «Газелі бідного Рамзі,

«Кохання у стилі бароко», «Капелюх Сікорського», «Клітка для вивільги» та ін., збірки есеїстики «Лісоруб у пустелі. Письменник і літературний процес», як укладач антологій сучасної прози, лауреат численних літературно-мистецьких премій. Позачасову проблему родинних взаємин прозаїк порушує у своїй малій прозі зі збірки «Сон із дзьоба стрижа», в оповіданнях «туровецького циклу» (книга «Грози над Туровцем»), у романі «Клітка для вивільги», збірці повістей «Тіні в маєтку Тарновських» та ін. Наголосимо, що за останню книгу письменник 2013 року був відзначений премією Валерія Шевчука. Книга за версією ВВС також увійшла до рейтингу найкращих літературних видань року. Саме вона стане об'єктом нашого аналізу в пропонованій розвідці.

Повісті В. Даниленка «Сонечко моє, чорне й волохате» й «Тіні у маєтку Тарновських» прокоментовані у статтях і рецензіях Т. Ніколюк [5; 6], Т. Дігай [4], О. Гончар [2], Ю. Стахівської [7], В. Шнайдера [10] та ін. Дослідники наголошують, що проза автора по-новому окреслює проблему істинності любові між чоловіком і жінкою, способи подолання внутрішньої дисгармонії, самотності людей, об'єднаних шлюбом.

Мета ж нашої статті – простежити психологічні чинники, що провокують родинні проблеми в повісті В. Даниленка «Сонечко моє, чорне і волохате» з книги «Тіні у маєтку Тарновських».

В аналізованому творі митця змальовані конфлікти родини середнього віку, котра виховує підлітка. На цей період сімейного життя, за свідченням психологів, подружжя досягає значних висот у кар'єрі, проте втрачається емоційний зв'язок з дитиною, яка дорослішає і потребує посиленої емоційної уваги з боку батьків.

Взаємини головних героїв твору – Євгена Луня і його дружини Лілі – подаються через оцінку їхнього сина Славка. Хлопець аналізує стосунки батьків від їхнього зародження й дотепер. Він бере на себе місію своєрідного миротворця, який не хоче, аби родинна гармонія зруйнувалася. Неодноразово почута історія знайомства й одруження батьків дає право синові зробити висновок, що вони ду-

же любили один одного. Вибір кожного був романтичним. Він шукав «фотомодель», вона – «принца на білому коні». Євгена зачарувала чорнокоса випускниця однієї з київських шкіл Ліля Маціборко. Дівчину ж спокусив студент консерваторії з села Личмани своїм талантом та впертістю. Коли батьки заборонили Лілі з ним зустрічатися, хлопець щовечора співав серенади, що врешті змусило родину Маціборків дати згоду на побачення, а згодом і одруження закоханих.

В. Даниленко не порушує життєвої правди, наголошуючи через міркування Славка на тому, що родинну гармонію переважно руйнує рутинний побут. Причиною відчуженості, втрати довіри з боку найрідніших людей і суспільства до Євгена Луня є його талант. Віртуозний піаніст, творча натура, в сучасному меркантильному світі не може зреалізувати свій потенціал митця й водночас матеріально забезпечити родину. Син так характеризує систему цінностей свого батька – обдарованого музиканта, образ якого, як стверджує В. Даниленко, він списав із свого приятеля [8]: «... музика, мама і я... Як бачите, в системі батькових цінностей я посідаю лише третю сходинку» [3, 8]. Це і визначає поведінку Луня в родині. Він часто втрачає роботу через свій талант. Піаніста через заздрощі звільняє з філармонії диригент Кукурійко, його виганяють власники з кафе «Старий рояль», бо туди починають сходитися неплатоспроможні поціновувачі таланту Євгена. Єдиним джерелом доходів чоловіка стають приватні концерти за мізерну платню для київської інтелігенції.

Романтичний образ «принца на білому коні» руйнують у дружині й побутові дивацтва чоловіка. «Мій батько, звісно, ще той фрукт. Усі вважають, що він дивовижний піаніст, але при цьому в нього просторовий ідіотизм, він не запам'ятовує імена людей і ніколи нічого не чує» [3, 7], – коментує син. Він обеззброєний, коли треба розв'язати побутову халепу із сантехнікою, а ще – панічно боїться газової плити, безліч разів перевіряє, чи вона вимкнена, виходячи з дому (Цей страх став керувати життям чоловіка ще з юності, коли через необачність Євгена постраждало помешкання його друга).

Комплекс характеристик Луня, які подає син, схиляють думати про абсолютну непристосованість героя до життя. За патріархальними звичаями, добробут родини має забезпечувати чоловік. Реалії сьогодення диктують паритетну відповідальність подружжя за матеріальний комфорт. Коли ж ця норма порушується, конфлікту уникнути не можливо, яким би емоційно позитивним не був зв'язок між чоловіком і дружиною. Кризу родини Лунів, на перший погляд, спричиняє Євген. Однак насправді її причиною є поведінка обох. Конфлікт має деструктивний характер, оскільки подружжя не намагається спільно розв'язати непорозуміння.

Через висновки свого героя Славка В. Даниленко підтримує думку головного героя роману В. Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля» Якова Михайлюка: «Сім'ю не можна зруйнувати збоку. Вона завжди розпадається зсередини» [1, 15]. Аналізуючи спостереження підлітка за процесом розладу в стосунках батька й матері, бачимо, що критична оцінка сином поведінки Євгена Луня не стає аргументом виключно його провини в розпаді сім'ї. У повісті відсутні і прямі дорікання з боку сина матері щодо розриву стосунків з батьком.

Зауважимо, що Ліля змальована у повісті як сильна особистість, здатна перекинути на свої плечі відповідальність за родину. «Вона викладає німецьку мову в лінгвістичному університеті, має чверть ставки в університеті Шевченка, вечорами веде курси в Інституті Гете, відпрацьовує репетитором і перекладачем, ... і пише докторську дисертацію» [3, 7]. Коли Євген втрачає роботу, Ліля намагається знайти життєвий комфорт з іншим чоловіком, оскільки не задоволеною залишається одна з основних, на думку американського психолога У. Харлі, потреб – фінансова підтримка партнера [9]. У сантехнікові Антосеві Птусі вона бачить повну протилежність Євгенові Луню. Однак прикметно, що приваблює жінку в своєму новому обранцеві не тільки його чоловічі якості – вміння ремонтувати сантехніку й водити автомобіль. Лілія обирає чоловіка своєю психологічною суттю побідного до Євгена. Антось – творча особистість, художник. Він теж дивак: живе при гасових

лампах, заряджає телефон від сонячних батарей, не прасує одяг, медитує перед сном.

Залишаючись внутрішньо вірний своїй дружині, Євген Луньо шукає тієї жінки, яка буде ним опікуватися. Отже, виявляється, що і Ліля не задовольняє усіх базових потреб (за У. Харлі [9]), що очікує від неї чоловік, зокрема захоплення ним. Обраницею піаніста стає студентка консерваторії Любов Деньга. Дівчина заповнила духовну і побутову лакуну чоловіка. Вона слухала його розповіді про музику, хоча насправді бачила в цьому немолодому чоловікові джерело свого фінансового благополуччя, фізіологічної втіхи і побутового комфорту.

Вирішити проблему родинного щастя батьків бере на себе підліток Славко. У своїх неповних чотирнадцять він швидко дорослішає. Цьому сприяє його захоплення літературою про стосунки чоловіків і жінок та спостереження за поведінкою найближчих людей – батька й матері. Хлопець приходить до серйозних, як для його віку, висновків: «Шлюб – це така штука, що іноді чоловік із жінкою хочуть собі завести ще по одній сім'ї» [3, 41]. Син намагається налагодити гармонію стосунків між батьками, поруйновану побутом. Він дуже прозріливо бачить психологічні корені родинних проблем. Підлітка ображає те, що колись рідні люди віддаляються, адже вони втрачають контакт не тільки між собою, а й з ним, власним сином.

Неприйнятний сімейний психологічний клімат (постійні сварки та конфлікти між членами родини, байдужість у стосунках і т. ін.), безумовно, стають причиною психологічних комплексів дітей. На порушенні автором цієї проблеми в повісті, зокрема, наголошує Т. Ницюк [5], О. Гончар [2]. Те, що розрив між батьками стає причиною внутрішнього дискомфорту підлітка, добре усвідомлює Ліля. Коріння конфлікту сина з учителем української мови вона бачить саме в сімейних непорозуміннях. Однак у повісті «Сонечко моє, чорне і волохате» В. Даниленко доводить це на прикладі не тільки Славка, а і його подруги Лі. Неповна сім'я, постійні зміни матір'ю дівчини чоловіків визначають і її розбещену поведінку. Саме вона схиляє підлітка спробувати алкоголь, з нею він отримає свій перший інтимний досвід.

Для Славка родина має бути побудована за принципом: «Мій дім – моя фортеця!». Думка сторонньої людини у ній не повинна звучати. В юності Євгенові та Лілії «зовнішні» впливи вдалося подолати, переважити своєю любов'ю незгоду батьків дівчини на шлюб. А в момент, коли стосунки опинилися на грані краху, у своє приватне життя дружина впустила незаміжню сусідку Алісу Цицалюк, котра була позбавлена особистого щастя через надмірну любов батьків. Їй жінка скаржилася на свого недолугого талановитого чоловіка, розповідала і про свої інтимні пригоди з коханцем Антосем Птухою. Однак зауважимо, що героїня не виконує у повісті роль руйнівника сімейного життя Лунів. Аліса шукає формули справжнього кохання. Практичні підказки до цієї формули дає Ліля, в такий спосіб окреслюючи своє бачення щасливого шлюбу й ідеального чоловіка. Проживши подружнім життям більше десяти років, героїня заперечує «лицарське кохання», якого так прагне її сусідка («...це кохання жінки, що зраджує своєму чоловікові із самотнім самцем...» [3, 44]), поруч із собою вона хоче бачити чоловіка-садівника, котрий щодня дбає про свою жінку. Отже, як бачимо, Ліля окреслила своє бачення родинного щастя. І воно – в Євгенові, що наразі покинув родину.

Почута розмова матері із сусідкою спонукає миротворця-Славка до дій. Він намагається звернути увагу батьків на себе, грає на їхньому батьківському інстинкті. Своє невдоволення стосунками матері з Антосем демонструє хуліганським написом-натяком: «Птуха любить чужу малину» [3, 78]. Підліток навіть шукає у філософа Ребкала відповіді на питання, чи буде його безглузда витівка слугувати примиренню батька з матір'ю. Фахівець дає зрозуміти Славкові, що його мати – жінка особлива, оскільки вона стала дружиною митця. Вона – донна: «Донна – жінка шляхетна, створена для чоловіка художнього типу... Вона шукає серед чоловіків неординарну осо-

бистість і, зачарована талантом, готова бути з ним до кінця» [3, 77]. Почуте окрилює підлітка.

Однак зауважимо, що ні дії Славка, не слова матері Євгена Правці не стають ключовими у відновленні стосунків у родині Лунів. До себе справжньої героїня приходиться через ревності і усвідомлення самотності. Ці почуття Ліля переживає, коли коханка Євгена Любов Деньга зі скандалом забирає його з собою. Для чоловіка визначальними стають амбіції самця-власника, які «спрацьовують» під час розмови його з Антосем, котрий просить уникати зустрічей з Лілею. Стабілізації родинних стосунків слугуватиме випадок із грабіжниками, котрий визначить справжню суть чоловіків, котрі змагаються за вибір жінки. У цьому моральному двобої переможцем стане Євген.

У повісті «Сонечко моє, чорне і волохате» В. Даниленко порушив позачасову проблему стосунків чоловіка і жінки в родині, впливу подружніх взаємин на формування комплексів у дітей. Письменник запропонував своє бачення психологічних чинників, що провокують сімейну кризу, наголошуючи на тому, що конфлікт криється в незадоволенні базових потреб кожного з партнерів. Автор запропонував читачеві ймовірну ідеальну модель виходу із родинних непорозумінь героїв-інтелігентів, котрі через ревності, приниження і самотність усвідомлюють цінності свого кохання. Обравши оповідачем повісті підлітка, прозаїк наголосив на тому, що наслідком ролі миротворця, яку бере на себе дитина, є її швидке дорослішання.

Зроблені висновки не вичерпують усіх проблемних аспектів повісті В. Даниленка «Сонечко моє, чорне і волохате». Особливої розмови потребує питання взаємин батьків і дітей, поведінки підлітків, самотності творчої особистості і т. ін., що й визначає, на наш погляд, актуальність подальших досліджень аналізованого твору письменника.

Список використаних джерел

1. Винниченко В. Записки Кирпатого Мефістофеля/ Володимир Винниченко; вступ. ст. А. Річицького. – Вид. 2-ге. – Харків; Київ: Книгоспілка, 1930. – 300 с.
2. Гончар О. Криза сучасного шлюбу/ Ольга Гончар. – Режим доступу до публікації: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochyataty/22213/
3. Даниленко В. Тіні в маєтку Гарновських. Повісті / Володимир Даниленко. – Львів: ЛА «Піраміда», 2012. – 180 с.
4. Дігай Т. Зачароване коло пошуку формули кохання/ Тетяна Дігай. – Режим доступу до публікації: <http://maysterni.com/publication.php?id=80370>

5. Николук Т. Кохання у стилі Володимира Даниленка/ Тамара Николук/Українська літературна газета. – 2012. – 10 серп.
6. Николук Т. Психологічний портрет творчої особистості в повісті Володимира Даниленка «Сонечко моє, чорне й волохате»/ Тамара Николук/Актуальні проблеми української літератури і фольклору, 2014. – № 21–22. – С. 27–34.
7. Стахівська Ю. Світлотінь Володимира Даниленка/ Юлія Стахівська. – Режим доступу до публікації: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chitayte/svitlotin-volodimira-danilenka>
8. Ткаченко В. Народу, який придумав борщ і космічні ракети, вистачить глуду, аби перебраться на інший берег, балануючи над прірвою (інтерв'ю з Володимиром Даниленком, 20 вересня 2012 року)/ Вікторія Ткаченко. – Режим доступу до публікації: <https://rozmova.wordpress.com/2013/01/21/volodymyr-danylenko/>
9. Харли Уиллард Ф. Законы семейной жизни/ Уиллард Ф. Харли. – Режим доступу до публікації: <http://www.schastie.by/semia/zakony-semejnoj-zhizni-0.html>
10. Шнайдер В. Демони кохання в маєтку Тарновських/ Вячеслав Шнайдер/ Даниленко В. Тіні в маєтку Тарновських. Повісті. – Львів: ЛА «Піраміда», 2012. – С. 165–177.

References

1. Vinnichenko V. Zapiski Kirpatogo Meflstofelya/ Volodimir Vinnichenko; vstup. st. A. Rlchitskogo. – Vid. 2-ge. – Harklv ; KiYiv : Knigospilka, 1930. – 300 s.
2. GHonchar O. Kryza suchasnoho shljubu/ Oljgha GHonchar. – Rezhym dostupu do publikaciji: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/22213/
3. Danylenko V. Tini v majetku Tarnovs'kykh. Povisti / Volodymyr Danylenko. – Ljviv: LA «Piramida», 2012. – 180 s.
4. Dighaj T. Zacharovane kolo poshuku formuly kokhannja/ Tetjana Dighaj. – Rezhym dostupu do publikaciji: <http://maysterni.com/publication.php?id=80370>
5. Nykoljuk T. Kokhannja u styli Volodymyra Danylenka/ Tamara Nykoljuk/Ukrajins'ka literaturna ghazeta. – 2012. – 10 serp.
6. Nykoljuk T. Psykholohichnij portret tvorchoji osobystosti v povisti Volodymyra Danylenka «Sonechko moje, chorne j volokhate»/ Tamara Nykoljuk/Aktualjni problemy ukrajins'koi literatury i foljkloru, 2014. – № 21–22. – С. 27–34.
7. Stakhiv's'ka JU. Svitlotinj Volodymyra Danylenka/ Julija Stakhiv's'ka. – Rezhym dostupu do publikaciji: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chitayte/svitlotin-volodimira-danilenka>
8. Tkachenko V. Narodu, jakyj prydu mav borshh i kosmichni rakety, vystachytj ghluzdu, aby perebratysja na inshyj beregh, balansujuchy nad prirvoju (intervju z Volodymyrom Danylenkom, 20 veresnja 2012 roku)/ Viktorija Tkachenko. – Rezhym dostupu do publikaciji: <https://rozmova.wordpress.com/2013/01/21/volodymyr-danylenko/>
9. KHarly Uyllard F. Zakony semejno j zhyzny/ Uyllard F. KHarly. – Rezhym dostupu do publikaciji: <http://www.schastie.by/semia/zakony-semejnoj-zhizni-0.html>
10. SHnajder V. Demony kokhannja v majetku Tarnovs'kykh/ Vjacheslav SHnajder/ Danylenko V. Tini v majetku Tarnovs'kykh. Povisti. – Ljviv: LA «Piramida», 2012. – S. 165–177.

МАРИЯ ЛАВРУСЕНКО

Кропивницький

THE PROBLEM OF FAMILY HAPPINESS IN THE SHORT STORY «MY SUN, BLACK AND HAIRY» BY VOLODYMYR DANYLENKO

The article is dedicated to the analysis of peculiarities of the artistic portrayal of the problem of family happiness in the short story «My sun, black and hairy» by Volodymyr Danylenko. The emphasis is put on the author's vision of psychological factors which provoke the crisis of relations between a man-artist and a woman-intellectual, according to the writer's conclusion as for the influence of marital relations on the formation of child's complexes. It is marked that characters achieve harmony in the family relations having overcome jealousy, estrangement, having felt loneliness and humiliation. It is highlighted that the narrator in the short story is a teenager who takes the role of a peacemaker and encourages reconciliation of the conflict between parents.

Key words: Volodymyr Danylenko, short story, narrator, the problem of family happiness, psychology of relations.

МАРИЯ ЛАВРУСЕНКО

г. Кропивницький

ПРОБЛЕМА СЕМЕЙНОГО СЧАСТЬЯ В ПОВЕСТИ ВЛАДИМИРА ДАНИЛЕНКО «СОЛНЫШКО МОЕ, ЧЕРНОЕ И МОХНАТОЕ»

Статья посвящена анализу особенностей художественного изображения проблемы семейных отношений в повести Владимира Даниленко «Солнышко мое, черное и мохнатое». Акцентировано на авторском видении психологических факторов, провоцирующих кризис отношений между мужчиной – творческой личностью и женщиной-интеллектуалом, на писательском заключении о влиянии супружеских взаимоотношений на формирование комплексов у ребенка. Замечено, что гармонии в семейной жизни герои достигают, пережив ревность, отчуждение, почувствовав одиночество, унижение. Подчеркнуто, что рассказчик в повести – подросток, который берет на себя роль миротворца и способствует улаживанию конфликта между родителями.

Ключевые слова: Владимир Даниленко, повесть, рассказчик, проблема семейного счастья, психология отношений.

Стаття надійшла до редколегії 12.04.2018